

23 בנובמבר 2010

בפקס: 02-6467001

לכבוד
מר יהודה וינשטיין
היועץ המשפטי לממשלה
ירושלים

שלום רב,

הנדון: גיבוי מצד המשטרה להתנהלות בלתי ראויה של שוטרים

בתקופה האחרונה אנו עדים לתופעה מדאיגה ביותר, של מתן גיבוי בלתי מסויג ואוטומטי מצד המשטרה לשוטרים, הנחשדים או אף המורשעים בהתנהלות בלתי ראויה או בשימוש בכוח מופרז. גיבוי זה, המלווה לא אחת במתקפה נגד מי שמעז לבקר שוטרים או לתעד תופעות פסולות של אלימות, משדר מסר מסוכן של סובלנות לאלימות יתר.

רק לאחרונה פורסמו טענותיו החמורות של מנכ"ל חדשות ערוץ 10, לפיהן ניצב משנה במשטרה איים עליו ועל עובדי החברה, כדי למנוע פרסום כתבות על אלימות שוטרים¹. בכתבה הובאה תגובתו הבעייתית ביותר של דובר המשטרה, אשר במקום להדגיש את חומרת התלונה ואת הצורך בבדיקתה המיידית והיסודית, העדיף לתקוף דווקא את ערוץ 10 על שמעז לטפל בתופעה של אלימות שוטרים: "זה כחצי שנה מתנהל בחדשות ערוץ 10 מאמץ מגמתי ומביש לפנות לאזרחים ולשדלם לאסוף חומר נגד אוכפי החוק. הטענות ההזויות המועלות בכתבה בדבר איומים כביכול משקפות כנראה את רמת האמינות העיתונאית של הפרויקט כולו... שוטרי משטרת ישראל יקבלו את מלוא הגיבוי משדרת הפיקוד לשימוש בכוח מתוקף חוק וסמכות. במדינה מתוקנת ציבור האזרחים שומרי החוק עומד לימין המשטרה ולא נגדה."

תגובה זו מלמדת, למרבה הצער, על חוסר הבנה בסיסי מצד הדובר של תפקידי המשטרה והעיתונות במדינה דמוקרטית. במדינת חוק, אזרחים אינם נדרשים "לעמוד לימין" המשטרה בכל מצב, וניסיונות לתעד ולחשוף אלימות מופרזת מצד שוטרים בשטח אינם "מבישים". מהתגובה עולה תמונה מדאיגה של משטרה, המוטרדת יותר מחשיפה של מקרי אלימות מאשר מהתופעה עצמה, והרואה בכל מי שמבקר התנהלותם של שוטרים כמי שפועל "נגד" המערכת. ברי, כי גם טענותיו של מנכ"ל ערוץ 10 טעונות בדיקה, וכי גם שוטרים זכאים לכך כי חשדות נגדם ייבדקו

¹ גילי איזיקוביץ, "מנכ"ל חדשות 10, ראדור בנימין: בכיר במשטרה איים להתנכל לנו אם נשדר תחקיר לא מחמיא" ("הארץ", 7.11.10).

בטרם יואשמו; אולם, מנין לדובר המשטרה, כי מדובר בטענות "הזויות" עוד טרם קיום בדיקה זו? מנין לו, כי המקרים, המתועדים בסדרת הכתבות של ערוץ 10, ראויים ל"מלוא הגיבוי משדרת הפיקוד"?

מקרה נוסף, בו נתנה המשטרה גיבוי ציבורי אוטומטי לשוטר, עוד טרם בדיקת העניין, הוא המקרה של נהג המונית, אשר נורה למוות בידי שוטר בעתלית ביום 4.11.10. ייאמר מיד, כי אין אנו מביעים עמדה בשאלה, אם השוטר פעל כראוי בנסיבות העניין אם לאו; אין בידינו את המידע הדרוש כדי לגבש עמדה בשאלה זו. אולם בעייתית בהקשר זה תגובתו המיידית של מפקד מרחב חוף במשטרה, אשר הגיע למקום האירוע והדגיש – שוב, עוד טרם בדיקת העניין, ובמקביל לפתיחת חקירה בידי מח"ש - כי נראה שהשוטר פעל כהלכה². מקרה צורם עוד יותר הוא המקרה של שחר מזרחי, אשר על אף שהורשע בבית המשפט בהריגה בלתי מוצדקת של חשוד בגניבת רכב, זכה בגיבוי מפורש מצד בכירים במשטרה לכל אורך ההליכים שנוהלו נגדו, וכך אף לאחר שערערו נדחה.

במשך שנים מועלות טענות קשות נגד מח"ש, אשר סוגרת תיקים רבים מחוסר ראיות או מחוסר עניין לציבור, ובמקרים מעטים בלבד מצליחה להביא למיצוי הדין עם שוטרים, החשודים באלימות. באחד הדיונים בוועדת הפנים והגנת הסביבה בכנסת (דיון מיום 18.12.07) הדגיש ראש מח"ש, כי אחת הסיבות המרכזיות לתוצאות המאכזבות בהקשר זה היא "קשר השתיקה" הקיים במשטרה, ונטייתם של שוטרים לחפות אחד על השני:

"כאשר אתה חוקר איש משטרה, איש המשטרה, בשונה מאזרח רגיל, הוא קצת יותר מקצועי, קצת יותר מוכן וקצת יודע יותר בחקירה. דבר שני, ולצערי הרב אנחנו נתקלים בו בעיקר בעבירות של שימוש בכוח, יש קשר של שתיקה בין שוטרים. אקח רק את שני הנתונים האלה ואעביר אתכם לפרשייה החמורה שהיתה בצפון. הפרשייה בצפון היא אחת החמורות שאני הכרתי, ויש לה שני היבטים. יש לה היבט של חקירה של מח"ש ויש לה ההיבט הציבורי. אני לא רוצה להיכנס לעניין הציבורי, למרות שיש לי מה לומר בעניין, אבל זה לא הפורום. אני אדבר על החלק החקירתי. כפי שאמרתי, זאת אחת החקירות היותר קשות, היותר מורכבות והיותר חמורות שמח"ש חקר. תחשבו על רכזי מודיעין, על בלשים, שהם החשודים והם יודעים את כל הטריקים ואת כל תרגילי החקירה שאני יכול לעשות, והם מכינים את עצמם והם קושרים קשר ביניהם. ניהלנו חקירה סמויה במשך חודשים, והגענו לזיזים בחקירה. בחקירה עצמה נתקלנו בקשיים של קשר שתיקה, של שיבושים, והיה כחוט השערה בין פיצוח הפרשייה לגמרי לבין היתקלות באיזשהו קיר ואי פיצוח הפרשייה. אני מציין את זה, כי אני רוצה שתבינו מול איזו אוכלוסייה אני צריך להתמודד. השיבושים הם לאורך כל הדרך, זאת אומרת שוטר יחפה על חברו, יגיד לו "ראיתי". שוטר אחד יגיד לאחר: תגיד שניסו לחטוף לי את הנשק. ותזכרו שאני נמצא בחקירה שבסופו של דבר יש לי מתלוננים" (הדגש אינו במקור).

² "שוטר ירה למוות בנהג מונית; המשטרה: אנו מגבים את השוטר" (גלובס, 4.11.10).

אכן, חקירה פלילית של "עשבים שוטים" במשטרה היא אמצעי חשוב לשמירה על התנהלות תקינה, אולם האחריות המרכזית למיגור תופעות פסולות של אלימות שוטרים מוטלת על המשטרה עצמה. על המשטרה להקפיד בהקשר זה על "רוח מפקד" חד משמעית וברורה, המוקיעה שימוש בכוח מופרז והדורשת מכל שוטר ושוטר לעמוד בסטנדרט הגבוה ביותר. אכן, האתגר המונח בפני שוטר, הנדרש מחד גיסא לפעול בנמרצות למניעת פשיעה – לעתים תוך שימוש בכוח – והמצופה מאידך גיסא להימנע מאלימות יתר – אינו פשוט כלל ועיקר. אולם דווקא בשל כך קיימת חשיבות מיוחדת לשמירה על אווירה ארגונית, הדורשת שמירה קפדנית על הכללים.

לאור כל האמור לעיל, אנו פונים אליך בבקשה להנחות את בכירי המשטרה ואת דובריה להימנע ממתן גיבוי אוטומטי לשוטרים, החשודים בשימוש בכוח מופרז, ולהקפיד לשדר את המסר הברור, כי המשטרה לא תסבול גילויים של אלימות יתר בידי שוטריה.

בכבוד רב,

לילה מרגלית, עו"ד

העתקים :

מר יצחק אהרונוביץ, השר לביטחון פנים, בפקס : 02-5428039
רב ניצב דודי כהן, מפכ"ל משטרת ישראל, בפקס : 02-5428118